

संस्कृतम्

अभ्यासपुस्तकम्

सप्तमी कक्षा

संस्कृतम्

भारतीय प्रजासत्तकम्

कक्षा 7

संस्कृतविभागम्

प्राथमिक शिक्षा विभागम्

केरल सरकार

2017

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

प्रथमः पाठः - मित्रक! आयातु

पुष्पाणां शाकानां च नामानि उपयुज्य कवितां परिवर्त्य लिखतु।

मल्लिका मालती मन्दारमेव
पाटलं चम्पकं सेवन्तिका
पङ्कजं पारन्ती कर्णिकारौ
पुष्पाणि सर्वाणि सुन्दराणि।।

कर्कटी वृन्दाकं मरीचमेव
हरितमालुकं कारवेलम्।
सूरणं कुश्माण्डं गृञ्जनकम्
शाकास्तु सर्वाः बहु सुन्दराः

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

प्रथमः पाठः - मित्रक! आयातु

अधो दत्तानि पदानि उपयुज्य कवितां रचयत।

काकः	घुम् घुम् घुम्	भषति
रटति	भौ भौ भौ	भेकः
भृङ्गः	का का	क्रोषति
गुञ्जति	क्रों क्रों क्रों	शुनकः

.....

.....

.....

.....

अधः प्रदत्ताः पङ्क्तीः क्रमीकृत्य कवितां पूरयतु।

.....शुनकाः रुष्टाः दंष्ट्रयुता

.....

.....

.....

मनुजा भीत्या विलपन्ति।

कष्टं मानवपदचलनम्।

भषति भौ भौ भीतिकराः।

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

द्वितीयः पाठः - न मूर्खमुपदिशेत्

वार्ता

चित्रकूटे वानरयूथं वसति स्म। शैत्येन पीडिताः वानराः गुञ्जाफलानि अङ्गारान् मत्वा प्रज्वलनाय धमन्ति स्म। सूचीमुखः नाम खगः वानरान् उपदिशति स्म। वृद्धवानरः सूचीमुखं निवारयति स्म। क्रुद्धः कश्चित् वानरः सूचीमुखं मारितवान्।

विषयमेनं वार्तारूपेण लिखतु।

यथा :-

अनवसरचिन्तायाः परिणामः।

चित्रकूटम् - अनवसरचिन्तया चित्रकूटे कश्चिद् खगः आपदि पतितः। सूचीमुखनामकोऽयं कस्यचित् वानरस्य उपदेशसन्दर्भे मारितोऽभवत्। शैत्येन पीडिताः वानराः शैत्यनिवारणाय गुञ्जाफलानि अङ्गारान् मत्वा प्रज्वलनाय धमन्ति स्म। वानराणां व्यर्थप्रयत्नं दृष्ट्वा सूचीमुखः वारं वारं वानरान् उपदिशति स्म। वृद्धवानरः सूचीमुखं निवारयति स्म। अन्ते क्रुद्धवानरेण खगोऽयं मारितः। स्थानीये आरक्षकनिलये एतत्सम्बद्धः व्यवहारः पञ्चीकृतोऽस्ति।

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

द्वितीयः पाठः - न मूर्खमुपदिशेत्

अधो दत्तं विज्ञप्तिपत्रं वार्तारूपेण परिवर्तयतु।

प्रियमित्र !

करुणा आतुरालस्य उद्घाटनं १३-११-२०१६ रविवारे दशवादने
भविष्यति। सर्वे निश्चयेन आगच्छन्तु।

इति

शुकपुरम्

माधवः

५-११-२०१६

आतुरालयकार्यदर्शी

कार्यक्रमाः

प्रार्थना	-	राधिका
स्वागतम्	-	डा. मोहनदास्
अध्यक्षः	-	श्री. सुकुमारः (ग्रामसभाध्यक्षः)
उद्घाटकः	-	श्री. राजुः (नियमसभासामाजिकः)
कृतज्ञता	-	श्री. माधवः (आतुरालयकार्यदर्शी)

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

द्वितीयः पाठः - न मूर्खमुपदिशेत्

अव्ययक्रीडा

१. भू

→	क्त्वान्तम्	-	भूत्वा
→	ल्यबन्तम्	-	अनुभूय
→	तुमुन्नन्तम्	-	भवितुम्

२. पठ

→	क्त्वान्तम्	-	पठित्वा
→	ल्यबन्तम्	-	प्रपठ्य
→	तुमुन्नन्तम्	-	पठितुम्

३. ग्रह्

→	क्त्वान्तम्	-	गृहीत्वा
→	ल्यबन्तम्	-	संङ्गृह्य
→	तुमुन्नन्तम्	-	ग्रहीतुम्

४. गम्

→	क्त्वान्तम्	-	गत्वा
→	ल्यबन्तम्	-	आगत्य
→	तुमुन्नन्तम्	-	गन्तुम्

५. ज्ञा

→	क्त्वान्तम्	-	ज्ञात्वा
→	ल्यबन्तम्	-	विज्ञाय
→	तुमुन्नन्तम्	-	ज्ञातुम्

६. स्था

→	क्त्वा	न्तम्	-	स्थित्वा
→	ल्यबन्तम्	-	उत्थाय	
→	तुमुन्नन्तम्	-	स्थातुम्	

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

द्वितीयः पाठः - न मूर्खमुपदिशेत्

अव्ययपदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयतु।

१. रामः पठति। रामः लिखति।

रामः पठित्वा लिखति।

२. सीता फलं कर्तयति। सीता ददाति।

.....

३. लता आपणं गच्छति। अलाबुं गृह्णाति।

.....

४. सुधीरः प्रातः उत्थितवान्। मुखं प्रक्षालितवान्।

सुधीरः प्रातः उत्थाय मुखं प्रक्षालितवान्।

५. कृष्णः ग्रन्थालयम् आगच्छति। पुस्तकं पठति।

.....

६. राधिका हस्तं प्रक्षालयति। ओदनं भक्षयति।

.....

७. रामः पठति। विद्यालयं गच्छति।

रामः पठितुं विद्यालयं गच्छति।

८. छात्राः क्रीडन्ति। क्रीडाङ्गणं गच्छन्ति।

.....

महिला स्नाति। नदीं गच्छति।

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

तृतीयः पाठः - हनूमत्प्रभावः

अन्वयं लिखत।

१. बलं बुद्धिश्च तेजश्च सत्त्वं च हरिपुङ्गवः।
विशिष्टं सर्वभूतेषु किमात्मानं न बुद्ध्यसे॥

क्रियापदं किम्? बुद्ध्यसे।

कः बुद्ध्यसे? त्वं बुद्ध्यसे।

किं बुद्ध्यसे? आत्मानं बुद्ध्यसे।

कीदृशम् आत्मानम्? सर्वभूतेषु विशिष्टं बलं, बुद्धिः, तेजः, सत्त्वं च।

हे हरिपुङ्गव! बलं बुद्धिः तेजः सत्त्वं च सर्वभूतेषु विशिष्टम् आत्मानं किं न बुद्ध्यसे।

अथो दत्तस्य श्लोकस्य अन्वयं लिखतु।

यदा यदा हि धर्मस्य
ग्लानिर्भवति भारत।
अभ्युत्थानमधर्मस्य
तदात्मानं सृजाम्यहम्॥

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

तृतीयः पाठः - हनूमत्प्रभावः

क्रियापदानां धातु-पद-लकार-पुरुष-वचनानां परिचयः ।

आत्मनेपदि

		एकवचनम्		द्विवचनम्		बहुवचनम्	
धातु	पुरुषः	प्रत्ययम्	रूपम्	प्रत्ययम्	रूपम्	प्रत्ययम्	रूपम्
वदि अभिवादन स्तुत्योः	प्र.पु.	ते	वन्दते	इते	वन्देते	न्ते	वन्दन्ते
	म.पु.	से	वन्दसे	इथे	वन्देथे	ध्वे	वन्दध्वे
	उ.पु.	इ	वन्दे	वहे	वन्दावहे	महे	वन्दामहे
डीङ् विहायस गतौ	प्र.पु.	ते	डयते	इते	डयेते	न्ते	डयन्ते
	म.पु.	से	डयसे	इथे	डयेथे	ध्वे	डयध्वे
	उ.पु.	इ	डये	वहे	डयावहे	महे	डयामहे
कप् धातु कपि चलने	प्र.पु.	ते	कम्पते	इते	कम्पेते	न्ते	कम्पन्ते
	म.पु.	से	कम्पसे	इथे	कम्पेथे	ध्वे	कम्पध्वे
	उ.पु.	इ	कम्पे	वहे	कम्पावहे	महे	कम्पामहे

परस्मैपदि

		एकवचनम्		द्विवचनम्		बहुवचनम्	
धातु	पुरुषः	प्रत्ययम्	रूपम्	प्रत्ययम्	रूपम्	प्रत्ययम्	रूपम्
भू सत्तायाम्	प्र.पु.	ति	भवति	तः	भवतः	न्ति	भवन्ति
	म.पु.	सि	भवसि	थः	भवतः	थ	भवथ
	उ.पु.	मि	भवामि	वः	भवावः	मः	भवामः
पठ् स्पष्टायां वाचि	प्र.पु.	ति	पठति	तः	पठतः	न्ति	पठन्ति
	म.पु.	सि	पठसि	थः	पठथः	थ	पठथ
	उ.पु.	मि	पठामि	वः	पठावः	मः	पठामः
गम्ल् गतौ	प्र.पु.	ति	गच्छति	तः	गच्छतः	न्ति	गच्छन्ति
	म.पु.	सि	गच्छसि	थः	गच्छथः	थ	गच्छथ
	उ.पु.	मि	गच्छामि	वः	गच्छावः	मः	गच्छामः

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

तृतीयः पाठः - हनूमत्प्रभावः

		एकवचनम्		द्विवचनम्		बहुवचनम्	
धातु	पुरुषः	प्रत्ययम्	रूपम्	प्रत्ययम्	रूपम्	प्रत्ययम्	रूपम्
डुकृञ् करणे	प्र.पु.		करोति	तः			कुर्वन्ति
	म.पु.	षि			कुरुथः		
	उ.पु.			वः	कुर्वः	मः	
तप् दाहे	प्र.पु.		तापयते		तापयेते		तापयन्ते
	म.पु.	से		इथे		ध्वे	
	उ.पु.		तापये	वहे		महे	

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

चतुर्थः पाठः - आदर्शभूतः संस्कृतग्रामः

यात्राविवरणम्

अहं गतमासे सप्तमदिने अनन्तपुरीम् अगच्छम्। तत्र मया नियमसभामन्दिरं मृगशाला पुरावस्तुकेन्द्रं च दृष्टम्। मध्याह्नभोजनानन्तरं कन्याकुमारीं गतम्। तत्र सूर्यास्तमयः नयनानन्दकरः आसीत्। अन्येद्युः प्रभाते विवेकानन्दस्मृतिमण्डपम् अपश्यम्। अस्मिन् दिने रात्रौ प्रत्यागच्छम्।

सूचनानुसारं यात्राविवरणलेखनं लिखतु।

स्थलम्, समयः दृष्टानि कार्याणि, तृशूर् मृगशाला, शक्तन्तम्पुरान् म्यूसियम्
(पुरावस्तुकेन्द्रम्), साहित्यअक्कादमि।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

चतुर्थः पाठः - आदर्शभूतः संस्कृतग्रामः

सम्भाषणपरिचयः

राजेशः वस्तूनि क्रेतुम् आपणं गच्छति। आपणिकेन साकं संस्कृतेन व्यवहरति।

- राजेशः - सुप्रभातम्।
आपणिकः - सुप्रभातम्। भवतः किमावश्यकम्?
राजेशः - इमानि शाकानि भवानेव उत्पादयति वा?
आपणिकः - अस्माकं ग्रामीणेषु अधिकाः कृषकाः एव। तैः उत्पादितानि इमानि।
राजेशः - अस्य कारवेलस्य मूल्यं किम्?
आपणिकः - एतस्य त्रिंशत् रूप्यकाणि।
राजेशः - एककिलोमितस्य रक्तफलस्य मूल्यं किम्?
आपणिकः - विंशति एव। कियदावश्यकम्?
राजेशः - एककिलोपरिमितं रक्तफलं ददातु। एककिलोमितं कुष्माण्डकं, सूरणं, उर्वारुकं चापि ददातु।
आपणिकः - (पृष्ठानि शाकानि गृहीत्वा) स्वीकरोतु इदम्। आहत्य नवतिः रूप्यकाणि।
राजेशः - भवतु, स्वीकरोतु रूप्यकाणि। (शाकानि स्वीकृत्य) धन्यवादः।

नाम

चतुर्थः पाठः - आदर्शभूतः संस्कृतग्रामः

सम्भाषणं पूरयतु।

- राजेशः - सुप्रभातम्।
छात्राः - नमस्ते।
आपणिकः -। आगच्छन्तु किमावश्यकम्?
सुनिता - कङ्कणम्। मूल्यं किम्?
आपणिकः - रुप्यकाणि।
निला - अस्तु। चित्रं विद्यते वा?
आपणिकः - आम्, तत् चित्रं विद्यते।
निला - एकं चित्रं ददातु।
मुहम्मदः - मह्यमपि द्वे ददातु।
आपणिकः - आहत्य चित्राणि?
निला - त्रीणि चित्राणि।
आपणिकः - आहत्य रुप्यकाणि ददातु।
छात्राः - स्वीकरोतु रुप्यकाणि। धन्यवादः।

विंशति, नमस्ते, विवेकानन्दस्य, आवश्यकम्, एकम्,
पञ्चाशत्, चित्रे, कति

नाम

अस्ति	भविष्यति	अस्तु	आसीत्	भूत्वा	भवितुम्
इच्छति	एषिष्यति	इच्छतु	ऐच्छत्	इष्ट्वा	एषितुम्
करोति	करिष्यति	करोतु	अकरोत्	कृत्वा	कर्तुम्
कर्तयति	कर्तयिष्यति	कर्तयतु	अकर्तयत्	कर्तयित्वा	कर्तयितुम्
कर्षति	क्रष्यति	कर्षतु	अकर्षत्	कृष्ट्वा	क्रष्टुम्
क्रीडति	क्रीडिष्यति	क्रीडतु	अक्रीडत्	क्रीडित्वा	क्रीडितुम्
खादति	खादिष्यति	खादतु	अखादत्	खादित्वा	खादितुम्
गच्छति	गमिष्यति	गच्छतु	अगच्छत्	गत्वा	गन्तुम्
गणयति	गणयिष्यति	गणयतु	अगणयत्	गणयित्वा	गणयितुम्
गर्जति	गर्जिष्यति	गर्जतु	अगर्जत्	गर्जित्वा	गर्जितुम्
गायति	गास्यति	गायतु	अगायत्	गीत्वा	गातुम्
गृह्णाति	गृहीष्यति	गृह्णातु	अगृह्णात्	गृहीत्वा	ग्रहीतुम्
चलति	चलिष्यति	चलतु	अचलत्	चलित्वा	चलितुम्
चिन्तयति	चिन्तयिष्यति	चिन्तयतु	अचिन्तयत्	चिन्तयित्वा	चिन्तयितुम्
चोरयति	चोरयिष्यति	चोरयतु	अचोरयत्	चोरयित्वा	चोरयितुम्
जानाति	ज्ञास्यति	जानातु	अजानात्	ज्ञात्वा	ज्ञातुम्
ताडयति	ताडयिष्यति	ताडयतु	अताडयत्	ताडयित्वा	ताडयितुम्
धावति	धाविष्यति	धावतु	अधावत्	धावित्वा	धावितुम्
नयति	नेष्यति	नयतु	अनयत्	नीत्वा	नेतुम्
नृत्यति	नर्तिष्यति	नृत्यतु	अनृत्यत्	नर्तित्वा	नर्तितुम्
पचति	पक्ष्यति	पचतु	अपचत्	पक्त्वा	पक्तुम्
पठति	पठिष्यति	पठतु	अपठत्	पठित्वा	पठितुम्
पश्यति	द्रक्ष्यति	पश्यतु	अपश्यत्	दृष्ट्वा	द्रष्टुम्

नाम

पिबति	पास्यति	पिबतु	अपिबत्	पीत्वा	पातुम्
पृच्छति	प्रक्ष्यति	पृच्छतु	अपृच्छत्	पृष्ट्वा	प्रष्टुम्
भवति	भविष्यति	भवतु	अभवत्	भूत्वा	भवितुम्
यच्छति	दास्यति	यच्छतु	अयच्छत्	दत्वा	दातुम्
रोदिति	रोदिष्यति	रोदितु	अरुदित्	रुदित्वा	रोदितुम्
लिखति	लेखिष्यति	लिखतु	अलिखत्	लिखित्वा	लेखितुम्
वदति	वदिष्यति	वदतु	अवदत्	उदित्वा	वदितुम्
वहति	वक्ष्यति	वहतु	अवहत्	ऊढ्वा	वोढुम्
शृणोति	श्रोष्यति	शृणोतु	अशृणोत्	श्रुत्वा	श्रोतुम्
सूचयति	सूचयिष्यति	सूचयतु	असूचयत्	सूचयित्वा	सूचयितुम्
स्पृशति	स्प्रक्ष्यति	स्पृशतु	अस्पृशत्	स्पृष्ट्वा	स्प्रष्टुम्
स्मरति	स्मरिष्यति	स्मरतु	अस्मरत्	स्मृत्वा	स्मर्तुम्
हसति	हसिष्यति	हसतु	अहसत्	हसित्वा	हसितुम्
अवतरति	अवतरिष्यति	अवतरतु	अवातरत्	अवतीर्य	अवतरितुम्
आगच्छति	आगमिष्यति	आगच्छतु	आगच्छत्	आगत्य	आगन्तुम्
आनयति	आनयिष्यति	आनयतु	आनयत्	आनीय	आनेतुम्
आह्वयति	आह्वास्यति	आह्वयतु	आह्वयत्	आहूय	आह्वातुम्
उत्तिष्ठति	उस्थास्यति	उत्तिष्ठतु	उदतिष्ठत्	उत्थाय	उत्थातुम्
उपविशति	उपवेक्ष्यति	उपविशतु	उपाविशत्	उपविश्य	उपवेष्टुम्
परिवेषयति	परिवेषयिष्यति	परिवेषयतु	पर्यवेषयत्	परिवेक्ष्य	परिवेष्टुम्
प्रक्षालयति	प्रक्षालयिष्यति	प्रक्षालयतु	प्राक्षालयत्	प्रक्षाल्य	प्रक्षालितुम्
प्रविशति	प्रवेक्ष्यति	प्रविशतु	प्राविशत्	प्रविश्य	प्रवेष्टुम्
प्राप्नोति	प्राप्स्यति	प्राप्नोतु	प्राप्नोत्	प्राप्य	प्राप्तुम्

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

पञ्चमः पाठः - शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्

प्रवर्तनम् - २ वाक्यरचना

१

२

३

४

५

६

७

८

९

१०

११

१२

१३

१४

१५

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

पञ्चमः पाठः - शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्

सूचनाम् अनुसृत्य मद्यपानस्य दोषान् अधिकृत्य लघु टिप्पणीं लिखतु।

मद्यपानस्य दोषाः

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

मद्यं शरीरनाशाय, धीधैर्यलज्जा, सामूहिकविपत्, धननष्टः,
कुटुम्बबन्धानां नाशः, मृगतुल्यम्, उपेक्षणीयम्, रोगकारणम्

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

षष्ठः पाठः - पुत्रोऽहं पृथिव्याः

क्रियापदानि लिखतु

धातु	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
गम्	गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति
नृत्	नृत्यति	नृत्यतः	नृत्यन्ति
चल्	चलति	चलतः	चलन्ति
पठ्	पठति	पठतः	पठन्ति

क्रीडति		क्रीडन्ति
खादति		
	चलतः	
जानाति		जानन्ति
		धावन्ति
लिखति		
		वदन्ति
स्मरति		
		हसन्ति
अवतरति		
आगच्छति		
	आनयतः	

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

षष्ठः पाठः - पुत्रोऽहं पृथिव्याः

क्त्वान्त-तुमुन्नन्तपरिचयः

लट् रूपाणि	क्त्वान्तम्	तुमुन्नन्तम्
अस्ति	भूत्वा	भवितुम्
कर्तयति	कर्तयित्वा	कर्तयितुम्
करोति	कृत्वा	कर्तुम्
चोरयति	चोरयित्वा	चोरयितुम्
भवति	भूत्वा	भवितुम्
लिखति	लिखित्वा	लेखितुम्

क्तवतु प्रत्ययानि	
पु	स्त्री
गतवान्	गतवती
कृतवान्	कृतवती
चलितवान्	चलितवती
दृष्टवान्	दृष्टवती
ताडितवान्	ताडितवती
प्राप्तवान्	प्राप्तवती
पतितवान्	पतितवती
आगतवान्	आगतवती

वाक्यानि रचयतु

उदा :- वृक्षं कर्तयित्वा मनुष्यः गतवान्।

गृहनिर्माणं चिन्तयित्वा पुरुषाः परिस्थितीं नाशयन्ति।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

षष्ठः पाठः - पुत्रोऽहं पृथिव्याः

प्रवर्तनम् - ३ सूचनाम् अनुसृत्य लघुटिप्पणीं रचयतु।

सूचनाः - कर्तव्यमेव, वनसंरक्षणम्, पलास्तिकवस्तूनाम् आधिक्यम्, अमितजलचूषणम्, आगोलतापनम्, अनेकानि मार्गानि, बालतरुरोपणम्।

परिस्थितिसंरक्षणम्

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

षष्ठः पाठः - पुत्रोऽहं पृथिव्याः

विशेष्यविशेषणपरिचयः

सुन्दरः बालकः

स्नेहमयी माता

सुन्दरी बालिका

कलुषिता अवस्था

सुन्दरं भवनम्

स्वार्थः मनुष्यः

निर्मलः जनः

समृद्धः जलाशयः

निर्मला नदी

शुद्धः वायुः

निर्मलं जलम्

परोपकारिणः जन्तवः

स्थूलः गजः

रमणीया प्रकृती

उन्नतः पर्वतः

विशालं क्षेत्रम्

क्रूरः सिंहः

मनोहरं वस्त्रम्

उत्तमं भोजनम्

नामपदानुसारं विशेष्यविशेषणानां लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि समानानि भवन्ति।

विशेष्यविशेषणशब्दान् उपयुज्य वाक्यानि लिखतु।

.....वने क्रूरः सिंहः अस्ति।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

सप्तमः पाठः - श्रमप्रधानो लोकः

लङ् क्रियापदानां परिचायनम् मुचि धातोः लङ्

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्र.पु.	अमुञ्चत्	अमुञ्चताम्	अमुञ्चन्
म.पु.	अमुञ्चः	अमुञ्चतम्	अमुञ्चत
उ.पु.	अमुञ्चम्	अमुञ्चाव	अमुञ्चाम

पट्टिकां पूरयतु। निर् दिश् अतिसर्जने परस्मैपदि लङ्

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्र.पु.	निरदिशत्	निरदिशताम्	
म.पु.		निरदिशतम्	
उ.पु.	निरदिशम्		

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्र.पु.			अनयन्
म.पु.	अनयः		
उ.पु.			अनयाम

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्र.पु.	अपठत्		
म.पु.			अपठत
उ.पु.			अपठाम

नाम

सप्तमः पाठः - श्रमप्रधानो लोकः

विग्रहपरिचयः

राजर्षिः	-	राजा च असौ ऋषिः च।
वृद्धवानरः	-	वृद्धः च असौ वानरः च।
पवनात्मजः	-	पवनस्य आत्मजः।
आनन्दाश्रूणि	-	आनन्दस्य अश्रूणि।
सोत्साहम्	-	उत्साहेन सह वर्तते इति।
ससन्तोषम्	-	सन्तोषेण सह वर्तते इति।
उत्साही	-	उत्साहः अस्यास्तीति।
अपराधी	-	अपराधः अस्यास्तीति।

यथोचितं पूरयत।

दिने दिने -

कदल्याः पत्रं कदलीपत्रं तस्मिन् -

पूजायाः प्रकोष्ठः पूजाप्रकोष्ठः तम्। -

कोपेन अन्धः -

उपहासेन सह वर्तते इति -

कलया विहीनः -

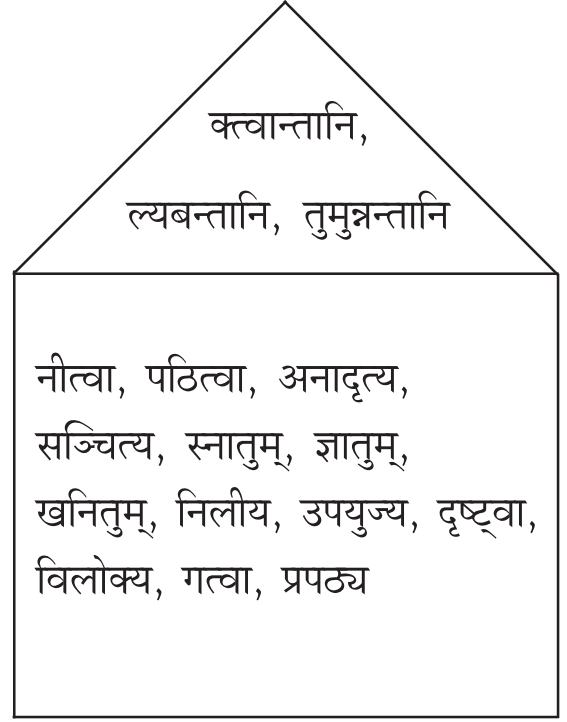
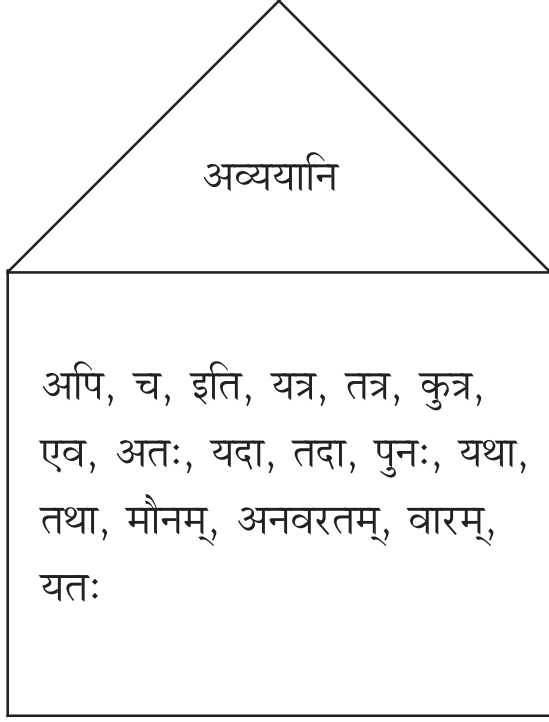
(कोपान्धः, पूजाप्रकोष्ठम्, प्रतिदिनम्, सोपहासम्, कदलीपत्रे, कलाविहीनः)

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

सप्तमः पाठः - श्रमप्रधानो लोकः

अव्ययानि ।

सदृशं त्रिषु लिङ्गेषु	————	पुल्लिङ्गः, स्त्रीलिङ्गः, नपुंसकलिङ्गः
सर्वासु च विभक्तिषु	————	प्रथमा, द्वितीया, तृतीया, चतुर्थी, पञ्चमी, षष्ठी, सप्तमी,
वचनेषु च सर्वेषु	————	एकवचनम्, द्विवचनम्, बहुवचनम्
यन्न व्येति तदव्ययम्	————	समाना

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

सप्तमः पाठः - श्रमप्रधानो लोकः

खण्डिकां पठित्वा अव्ययपदानि चित्वा पट्टिकां पूरयतु।

मम मातुः नाम देविका। सा पञ्चवादने उत्तिष्ठति। उत्थाय स्नातुं प्रकोष्ठं गच्छति। स्नात्वा ईश्वरं प्रणम्य महानसं गच्छति। अनन्तरं चायनिर्माणं कर्तुम् आरभते। चायं निर्माय माम् आह्वयितुं मम शयनप्रकोष्ठम् आगच्छति। माम् आहूय स्नातुं निर्दिश्य पात्राणि क्षालयितुं गच्छति। पात्राणि क्षालयित्वा अल्पाहारं निर्माति।

पिता स्नात्वा अल्पाहारं खादितुम् आगच्छति। वयम् अल्पाहारसमये सेवकमपि आह्वयामः। माता पिता ज्येष्ठः अहं च मिलित्वा अल्पाहारं खादामः। अल्पाहारार्थं अपूपः दोशा रोटिका च भवति। मितस्य हितस्य च भोजनेन शरीरस्य स्थिरताम् अपि पालयितुं शक्नुमः।

क्त्वान्तानि	ल्यबन्तानि	तुमुन्नन्तानि	अव्ययानि

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

अष्टमः पाठः - चाक्यार्कूत्

प्रश्नवाचकानां परिचयः

सप्तककाराः		पुल्लिङ्गः	स्त्रीलिङ्गः
किम्	प्र.	कः	का
कुत्र	द्वि.	कं	काम्
कति	तृ.	केन	कया
कदा	च.	कस्मै	कस्यै
कुतः	प.	कस्मात्	कस्याः
कथम्	ष.	कस्य	कस्याः
किमर्थम्	स	कस्मिन्	कस्याम्

पाठभागात् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखतु।

१. साक्षात् पशुः कः भवति?
२. भारते कति प्रसिद्धाः कलाः सन्ति?
३. कलाः कथं विभक्ताः?
४. केरलेषु प्रचुरप्रचारा एका सुकुमारकला का?
५. कूत् इति कैरलीपदं कस्मात् धातोः निष्पन्नं भवति?
६. चाक्यार्कूत् कलारूपे कस्य अभिनयस्य प्राधान्यमस्ति?
७. कः मिषाव् वादयति?
८. चाक्यार्कूत् कलारूपे कथं कथाः विवृणोति?
९. चाक्यार्कूत् कलारूपे उपयुज्यमानानि वाद्यानि कानि?
१०. चाक्यार्कूत् कलारूपे मुख्यरसः कः?

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

अष्टमः पाठः - चाक्यार्कूत्

चम्पू काव्यपरिचयः

केरलीय चम्पूकाव्यानि

- रामवर्मपरीक्षित् तम्पुरान् - अम्बरीषचरितं चम्पु। प्रह्लादचरितं चम्पु।
राधामाधवं चम्पु।
ए.वि. शङ्करन् - गुरुवायुपुरेशमाहात्म्यं चम्पु।
के रामपिषारटि - भूतनाथोद्भवं चम्पु। मणिकण्डीयं चम्पु।

चम्पू :- गद्यपद्यमयं काव्यं चम्पुरित्यभिधीयते।।

प्रश्ननिर्माणम्

काव्यं गद्यं पद्यं मिश्रम् इति त्रिविधं भवति। गद्यपद्यमयं काव्यं चम्पुः इति व्यवहियते। संस्कृते अनेके चम्पूग्रन्थाः वर्तन्ते। विविधान् विषयानधिकृत्य रचिताः चम्पूग्रन्थाः सन्ति। भक्तिप्रचाराय, धर्मप्रचाराय, यात्रावर्णनाय, देशवर्णनाय च अनेके चम्पूग्रन्थाः रचिताः सन्ति। प्रबन्धः इति पदमपि चम्पूरित्यस्य पर्यायत्वेन प्रयुज्यते कैरल्याम्। मेलपत्तूर् नारायणभट्टपादेन विरचितानि चम्पूकाव्यानि प्रसिद्धानि भवन्ति। तेषां प्रबन्धानां रङ्गाविष्कारः एव चाक्यार्कूत् नामकेन कलारूपेण व्यवहियते।

१.
२.
३.
४.
५.
६.
७.

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

अष्टमः पाठः - चाक्यार्कृत्

सूचनाम् अनुसृत्य टिप्पणीलेखनम्

कथाकेलिः

१. देशे, विदेशे च प्रसिद्धः
२. चेण्डा, मद्दलम्, इलत्तालम्, इटक्का, चेङ्गला इत्यादयः उपयुज्यन्ते।
३. कथासन्दर्भान् श्लोकरूपेण अवतारयति।
४. पच्च, कत्ति, ताटि, करि, मिनुक्क् इत्यादि आहार्यविशेषाः स्वीकृताः।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

कूटियाट्टम्

१. संस्कृतनाटकाभिनयस्य प्रकारभेदः।
२. चाक्यार्, नड्यार्, च कथापात्राणि।
३. सात्त्विकम् आङ्गिकं वाचिकम् आहार्यम् इति चतुर्विधाभिनयाः।
४. ऐक्यराष्ट्र-शिक्षाशास्त्र-सांस्कृतिकसंस्थया (युनस्को) अङ्गीकारम् अलभत।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

नवमः पाठः - स्वामी विवेकानन्दः

तुल्लल्ल

१. सामान्यजनानां मध्ये प्रचुरप्रचारः कलारूपः भवति ।
२. ओट्टन्, शीतङ्गन्, परयन् इति त्रैविध्यमस्ति ।
३. नर्तकः स्वयमेव गायति ।
४. कलक्कत् कुञ्चन् नम्ब्यार् महाशयः अस्य कलारूपस्य उपज्ञाता ।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

जीवनचरितपरिचयः

स्वामी विवेकानन्दः

स्वामी विवेकानन्दः त्रिषष्ट्यधिकाष्टशतोत्तरसहस्र (१८६३) तमे वर्षे वङ्गदेशस्य कोल्कत्ता नगरे जनिमलभत । अस्य पिता विश्वनाथदत्तः माता भुवनेश्वरीदेवी च आस्ताम् । बाल्यकाले नरेन्द्रः इति नामान्तरमासीत् । श्रीरामकृष्णपरमहंसस्य शिष्यः आसीत् अयं महात्मा । स्वामी विवेकानन्दः श्रीरामकृष्णमठम् अस्थापयत् ।

अमेरिका देशस्य चिक्कागो नगरे प्रभाषणेन सः विश्वविख्यातः अभवत् । “उत्तिष्ठत ! जाग्रत ! प्राप्यवरान् निबोधत !” इत्यादिभिः उपनिषद्वाक्यैः सः युवकान् प्राबोधयत् । सः द्व्याधिक नवशतोत्तरसहस्र १९०२ तमे वर्षे जूलाय् मासस्य चतुर्थे दिनाङ्के दिवंगतः । अस्य जन्मदिनं देशीय युवजनदिनत्वेन समाचरति ।

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

नवमः पाठः - स्वामि विवेकानन्दः

सूचनानुसारं जीवनचरितं लिखतु।

नाम - मेल्लपत्तूर नारायणभट्टः।

जन्म - १५४०, पोन्नानि जनपदे मेल्लपत्तूर गृहे।

पितरौ - मातृदत्तः, पय्यूर।

योगदानम् - संस्कृतपण्डितः कविः च।

कृतयः - नारायणीयम्, प्रक्रियासर्वस्वम्, धातुकाव्यम्।

दिवंगतः - १६५०।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

खण्डिकालेखनम्

मम सुहृद्

मम सुहृदः नाम अभिराम् एम्. एम्। सः आदर्शविद्यालये सप्तमीकक्ष्यायां पठति। तस्य मातुः नाम अनिता इति। सः तिरुवनन्तपुरं जिल्लायाम् अभिरामम् इति गृहे वसति। सः चित्ररचनायां गानालपने पठने च समर्थः। तस्य प्रियविनोदौ भवतः क्रिक्कट्ट्केलिः पुस्तकवाचनं च।

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

नवमः पाठः - स्वामि विवेकानन्दः

सूचनानुसारं प्रियमित्रमधिकृत्य खण्डिकां लिखत।

नाम - पितरौ - सङ्केतः - ग्रामः - जिल्ला - विद्यालयः - जन्मतिथिः - प्रियविनोदः

मम मित्रस्य नाम

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

वर्षाणाम् अक्षरपरिचयः

- १८९७ - सप्तनवत्यधिकाष्टशतोत्तरसहस्रम्
१९५६ - षड्पञ्चाशदधिकनवशतोत्तरसहस्रम्
२००२ - द्वावधिकद्विसहस्रम्
२०१५ - पञ्चदशोत्तरद्विसहस्रम्
१८० - अशीत्यधिकशतम्
१०८ - अष्टोत्तरशतम्

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

नवमः पाठः - स्वामि विवेकानन्दः

वर्षाणि अक्षरैः कोष्ठात् चित्वा लिखतु।

- १८५७ -
१९४० -
१९५० -
१५० -

पञ्चाशदधिकशतम्, सप्तपञ्चाशदधिकाष्टशतोत्तरसहस्रम्,
पञ्चाशदधिकनवशतोत्तरसहस्रम्, चत्वारिंशदधिकनवशतोत्तरसहस्रम्

वर्षाणि चित्वा लिखतु।

नवत्यधिकैकशतोत्तरसहस्रम्	-
षड्पञ्चाशदाधिकनवशतोत्तरसहस्रम्	-
विंशत्यधिकशतम्	-
पञ्चचत्वारिंशत्यधिकनवशतोत्तरसहस्रम्	-
सप्तचत्वारिंशदधिकनवशतोत्तरसहस्रम्	-

(१९४७, १२०, १९५६, १९४५, १९९०)

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

नवमः पाठः - स्वामि विवेकानन्दः

पट्टिकायाः पदानि स्वीकृत्य उचितानि वाक्यानि रचयतु।

बालः	नदीं	वीक्ष्य	स्नाति
शिशुः	यानं	गत्वा	तुष्यति
रामः	मातरं	आरूढ्य	नमति
लता	कूपं	खनितुं	उपविशति
बालिका	मन्दिरं	दृष्ट्वा	गच्छति

उदा :- रामः कूपं खनितुं गच्छति।.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

दशमः पाठः - गोकुलविहारः

पदप्रश्नपूरणम्

दक्षिणतः

१. श्रीकृष्णस्य अपरं नाम।
 ६. ऋषिः इत्यर्थकं पदम्।
 ७. श्रीकृष्णस्य वासस्थानम्।
- अधः

१	२		३	४
के	श	वः	ध्व	न
५		६		
प	क	मु	निः	भः
		७		
यः	टम्	गो	कु	लः

२. अम्बरे आशु समुत्थितं किम्?
३. शब्दः इत्यर्थकं पदम्।
४. आकाशशब्दस्य समानार्थकं पदम्।
५. क्षीरम् इत्यर्थकं पदम्।

अधो दत्तं पदप्रश्नं पूरयतु।

दक्षिणतः

१. वृक्षः इत्यर्थकं पदम्।
३. भारः इति शब्दस्य समानार्थकं पदम्।
५. कर्णस्य पिता कः?
६. ददाति इत्यस्य लोट्।
७. श्रीकृष्णस्य माता।

अधः

१. श्रीकृष्णस्य अपरं नाम।
२. श्रीकृष्णस्य पत्नी का?
४. अर्जुनस्य सारथिः कः?

१		२	
म			हः
३			४
	रम्	ग्मि	
५			
६		तु	ष्णः
	७		
नः			दा

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

दशमः पाठः - गोकुलविहारः

पठ् व्यक्तायां वाचि - परस्मैपदि लिट्

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्र.पु.	पपाठ	पेठतुः	पेटुः
म.पु.	पेठिथ	पेठथुः	पेठ
उ.पु.	पपाठ/पपठ	पेठिव	पेठिम

	ए.व.	द्वि.व.	ब.व.
प्र.पु.	बभूव		
म.पु.		बभूवथुः	बभूव
उ.पु.			बभूविम

(बभूविथ, बभूवतुः, बभूव, बभूविव, बभूवुः)

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

एकादशः पाठः - सहसा विदधीत न क्रियाम्

पदच्छेदः

पीडितोऽहम्	-	पीडितः + अहम्
कोपान्धोऽभवत्	-	कोपान्धः + अभवत्
महाराजोऽपि	-	महाराजः + अपि
श्रान्तोऽहम्	-	श्रान्तः + अहम्
कोऽहम्	-	कः + अहम्
कोऽपि	-	कः + अपि
कलहोऽभवत्	-	कलहः + अभवत्

शुभसमयोऽयम्	-
एककेऽस्मिन्	-
दुःखितोऽभवत्	-
समयोऽतीतः	-
प्रीतोऽस्मि	-
सुन्दरदेशोऽयम्	-
ग्रन्थेऽस्मिन्	-
पापोऽयम्	-

नाम

संस्कृतम्
STD - VII

एकादशः पाठः - सहसा विदधीत न क्रियाम्

लङ् लकाररूपेण परिवर्तनम्

१. छात्रः कक्ष्यां प्रविशति ।
छात्रः कक्ष्यां प्राविशत्
२. बालिकाः उद्यानं गच्छन्ति ।
बालिकाः उद्यानं अगच्छन् ।
३. द्वौ कर्णौ स्तः ।
द्वौ कर्णौ आस्ताम् ।
४. माता आनन्दाश्रूणि मुञ्चति ।
माता आनन्दाश्रूणि अमुञ्चत् ।
५. बालाः गीतं गायन्ति ।
बालाः गीतं अगायन् ।
६. अध्यापिका छात्रान् निर्दिशति ।
अध्यापिका छात्रान् निरदिशत् ।

अधो रेखाङ्कितानां स्थाने लङ् लकाररूपेण परिवर्तयतु ।

सिंहः सकुटुम्बं वसति । द्वौ पुत्रौ स्तः । सिंहः जम्बूकशिशुं पश्यति । सः शिशुं
स्ववासस्थानं नयति । सिंहः सिंहीम् उपगम्य वदति । सिंही पुत्रेण समं तं पालयति ।

.....

.....

.....

.....

.....

.....